سه خوانش از قدرت ایران

از وعده‌های قرآنی تا معادلات اجتماعی و بین‌المللی

چرایی «ایران قدرت اول جهان بر اساس محاسبات الهی»

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن

امروز سخن از قدرت است؛ اما نه آن قدرت که با سنجه‌های مادی و ابزارهای محسوس اندازه‌گیری می‌شود، بلکه قدرتی که ریشه در الهیات قرآن و سنت‌های الهی دارد. در نگاه قرآنی، نظام آفرینش مجموعه‌ای از اسباب مادی و معنوی است و قدرت نیز با توجه به هر دو دسته از عوامل ارزیابی می‌شود. از همین روست که جمهوری اسلامی ایران، در محاسبات الهی از جایگاهی بی‌بدیل برخوردار است. حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم در این گفتار، مبانی قرآنی قدرت، تفاوت آن با اندیشه لیبرالیستی و نقش سنت‌های الهی در شکل‌گیری و استمرار قدرت را مورد بررسی قرار داده اند.

• ایران در محاسبات مادی قدرت چهارم؛ اما در محاسبات الهی قدرت اول است

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدصادق یوسفی‌مقدم، در این نشست با تبیین مبانی قرآنی قدرت اظهار کرد: برای فهم این گزاره که جمهوری اسلامی ایران در محاسبات مادی قدرت چهارم و در محاسبات الهی قدرت اول است، باید تفاوت مبانی الهیات قرآن با اندیشه لیبرالیستی و سکولاریستی و نقش سنت‌های الهی در شکل‌گیری و استمرار قدرت را بررسی کرد.

• قدرت از دو نگاه؛ الهیات قرآن و اندیشه لیبرالیسم

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، با بیان اینکه بحث قدرت را می‌توان از دو منظر اساسی بررسی کرد؛ یکی الهیات قرآن و دیگری اندیشه لیبرالیسم، توضیح داد: در چارچوب اندیشه لیبرالیستی و نگاه سکولاریستی به آفرینش، قدرت عمدتاً با ابزارهای مادی سنجیده می‌شود و مؤلفه‌هایی همچون توان نظامی، قدرت سخت و قدرت نرم، در محاسبات جای می‌گیرند.

وی با بیان اینکه سکولاریسم و اندیشه لیبرالیستی دارای مراتب و صورت‌های مختلفی هستند، افزود: ممکن است فردی کاملاً مادی‌گرا باشد یا در عین اعتقاد به اسلام و خداوند، در تحلیل مسائل و محاسبات خود از چارچوب‌های سکولاریستی و لیبرالیستی تأثیر پذیرفته باشد.

این استاد حوزه و دانشگاه تأکید کرد: تفاوت اصلی در این است که آیا قدرت تنها بر اساس عوامل محسوس و مادی ارزیابی می‌شود یا عوامل غیبی و معنوی نیز در تحلیل آن، جایگاه دارند.

• غفلت از عالم غیب؛ محدودشدن محاسبات قدرت

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با اشاره به دو تعبیر از رهبر شهید انقلاب ﷺ درباره غفلت بشر از حقیقت فراتر از محسوسات، گفت: یکی از مشکلات بشر آن است که تمام حقیقت را به مشاهدات و محسوسات خود محدود کند؛ رویکردی که در نگاه مادی‌گرایانه دیده می‌شود.

وی افزود: حتی ممکن است فردی به خدا اعتقاد داشته باشد؛ اما به لوازم این اعتقاد و نقش عالم غیب، علل غیبی و تأثیر آن‌ها در تحولات جهان توجه نکند. در چنین شرایطی، اعتقاد به خدا به‌تنهایی به‌معنای برخورداری از یک نظام محاسباتی مبتنی بر الهیات نیست.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن ادامه داد: هنگامی که درک روشنی از عالم غیب وجود نداشته باشد، انسان به محاسبات مادی و معادلات ساخته ذهن خود اتکای مطلق پیدا می‌کند؛ درحالی‌که این محاسبات ممکن است در مواجهه با واقعیت‌های پیچیده جهان با خطا روبه‌رو شوند. از این منظر، شناخت قدرت بدون توجه به نظام آفرینش و عوامل معنوی، تحلیلی ناقص به دست می‌دهد.

• قدرت در الهیات قرآنی؛ پیوند عوامل مادی و معنوی

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با تبیین تفاوت نگاه قرآنی با نگاه صرفاً مادی اظهار کرد: در الهیات قرآن، نظام آفرینش مجموعه‌ای از اسباب مادی و معنوی است و قدرت نیز باید با توجه به هر دو دسته از عوامل ارزیابی شود. اگر این ویژگی الهیاتی نادیده گرفته شود، محاسبات ما صرفاً مادی خواهد بود. در چنین چارچوبی، ممکن است ایران بر اساس برخی شاخص‌های مادی در رتبه‌ای پایین‌تر از قدرت‌های بزرگ قرار گیرد؛ اما وقتی مؤلفه‌های معنوی و الهی نیز در محاسبه وارد شوند، ارزیابی متفاوتی به دست می‌آید.

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به بیانات رهبر معظم انقلاب درباره جایگاه قدرت ایران، تصریح کرد: بر اساس این نگاه، جمهوری اسلامی ایران به‌دلیل برخورداری از مؤلفه‌های الهی و معنوی، قدرتی دارد که با سنجه‌های صرفاً مادی قابل اندازه‌گیری نیست؛ از همین‌رو، تعبیر قدرت اول جهان در محاسبات الهی باید در چارچوب این مبانی فهمیده شود.

• سنت‌های الهی؛ دستور قرآن برای شناخت نظام قدرت

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، با اشاره به جایگاه سنت‌های الهی در قرآن کریم گفت: قرآن برای شناخت سرنوشت جوامع و قدرت‌ها، انسان را به بررسی تجربه‌های تاریخی و تأمل در عاقبت جریان‌های پیشین دعوت می‌کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با استناد به آیه شریفه ﴿قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ﴾ افزود: فرمان ﴿فَانْظُرُوا﴾ صرفاً به دیدن ظاهری محدود نیست؛ بلکه بر دقت، بررسی و تحقیق دلالت دارد. قرآن با این دعوت، انسان را به شناخت سنت‌های عام الهی فرا می‌خواند؛ سنت‌هایی که در سرنوشت ملت‌ها، قدرت‌ها و جریان‌های تاریخی نقش دارند و می‌توان از آن‌ها برای فهم نظام قدرت در منظومه تفکر الهی بهره گرفت.

• سنت تغییر؛ آغاز تحول در جامعه

این استاد حوزه و دانشگاه، نخستین سنت مورد بحث را سنت تغییر دانست و با اشاره به آیه شریفه ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ اظهار کرد: بر اساس این سنت، تغییر وضعیت یک جامعه با تحول درونی آن ارتباط دارد.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن کریم افزود: انقلاب اسلامی با تحول در ساختار پیشین و کناررفتن حاکمیت طاغوتی، زمینه استقرار نظام اسلامی را فراهم کرد؛ اما تحقق کامل اهداف و آرمان‌های نظام اسلامی، نیازمند طی‌شدن مراحل بعدی است.

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با اشاره به تأکیدات رهبر شهید انقلاب درباره فاصله میان وضعیت موجود و تحقق کامل اهداف اسلامی، تأکید کرد: تغییر مورد نظر در این سنت، می‌تواند ابعاد روانی، فکری، اجتماعی و مادی داشته باشد و جامعه باید از درون و بیرون برای تحقق اهداف خود تحول پیدا کند. تغییر، نقطه آغاز است و استمرار حرکت به سوی اهداف، به فراهم‌شدن شرایط و تحقق دیگر سنت‌های الهی وابسته است.

• سنت نصرت؛ حمایت الهی از یاری‌کنندگان دین خدا

وی دومین سنت را سنت نصرت الهی معرفی کرد و گفت: هنگامی که تغییر، شکل می‌گیرد و جامعه ایمانی برای یاری دین خدا اقدام می‌کند، سنت الهی بر حمایت و تقویت جریان یاری‌کننده دین قرار می‌گیرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با تأکید بر اینکه نصرت الهی را نباید امری جدا از نظام واقعی آفرینش و محاسبات قدرت دانست، افزود: در این نگاه، امداد الهی در کنار اسباب مادی و در متن تحولات جهان معنا پیدا می‌کند.

این استاد حوزه و دانشگاه، با استناد به دو آیه شریفه ﴿إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ﴾ و ﴿إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ﴾، اظهار کرد: قرآن بر این حقیقت تأکید دارد که یاری خداوند و نصرت دین او، پشتوانه‌ای مهم برای مؤمنان است و اگر خداوند جامعه‌ای را یاری کند، هیچ قدرتی نمی‌تواند به‌سادگی بر آن غلبه پیدا کند.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، این وعده را از سنت‌های الهی دانست که باید در تحلیل قدرت و تحولات تاریخی مورد توجه قرار گیرد.

• سنت احقاق حق؛ زوال باطل و عقبه‌های آن

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با اشاره به آیات قرآن درباره احقاق حق و از بین‌رفتن باطل، گفت: خداوند در آیه شریفه ﴿وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ﴾ از اراده خود برای تحقق حق و قطع دابر کافران سخن می‌گوید. تعبیر «قطع دابر» در این تحلیل، تنها به از بین‌رفتن یک جریان در ظاهر محدود نیست؛ بلکه به زوال عقبه‌ها و پشتوانه‌های آن نیز اشاره دارد؛ یعنی مجموعه امکانات و ظرفیت‌هایی که به استمرار آن جریان کمک می‌کنند.

این استاد حوزه و دانشگاه افزود: در این چارچوب، سنت الهی به‌معنای وعده‌ای برای تحقق حق و زوال باطل است؛ وعده‌ای که از نگاه وی، صرفاً برای ایجاد انگیزه و تشویق مؤمنان به حضور در میدان مطرح نشده؛ بلکه بیانگر یک اصل در نظام آفرینش است. شناخت این سنت، در تحلیل سرنوشت جریان‌های سلطه‌گر و نسبت آن‌ها با جبهه حق اهمیت دارد.

• سنت شکست ظالمان؛ مهلت تاریخی به معنای ماندگاری نیست

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، با اشاره به رحمت گسترده الهی و در عین حال سنت شکست ظالمان، گفت: خداوند متعال غفور و صاحب رحمت است؛ اما این رحمت به‌معنای مصونیت همیشگی ظالمان از پیامد اعمال‌شان نیست.

وی افزود: در تحلیل قرآنی، جریان‌های ظالم ممکن است برای مدتی از قدرت و امکانات برخوردار باشند؛ اما این وضعیت به‌معنای تداوم نامحدود قدرت آنان نیست؛ زیرا سنت‌های الهی در سرنوشت آن‌ها نقش تعیین‌کننده دارد.

این استاد حوزه و دانشگاه ادامه داد: بر اساس این نگاه، زمان و شرایط تحقق وعده‌های الهی را باید در چارچوب سنت‌های خداوند فهمید و نباید قدرت ظاهری و مادی را به‌معنای برتری قطعی و همیشگی دانست.

• نقشه‌های دشمنان می‌تواند به خودشان بازگردد

وی با اشاره به سنت بازگشت مکر بدکاران به خودشان، اظهار کرد: در برخی آیات قرآن، از این حقیقت سخن گفته شده است که کسانی برای نابودی جامعه اسلامی و از بین‌بردن قدرت آن برنامه‌ریزی می‌کنند؛ اما نقشه‌های آنان می‌تواند به خودشان بازگردد و زمینه شکست‌شان را فراهم کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با اشاره به آیات سوره فاطر درباره استکبار و مکر بد، توضیح داد: برخی جریان‌ها با وجود ادعای پذیرش هدایت، پس از مواجهه با پیامبران به‌دلیل استکبار، برتری‌طلبی و مکر، در برابر آنان ایستادگی کردند.

وی با استناد به آیه ﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ گفت: مکر بد جز به صاحب آن بازنمی‌گردد؛ یعنی کسی که برای ضربه‌زدن به دیگری نقشه می‌کشد، ممکن است گرفتار پیامدهای همان نقشه شود.

این استاد حوزه و دانشگاه با اشاره به آیات ﴿فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ﴾ و ﴿فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا﴾ افزود: قرآن این مسئله را در چارچوب سنتی پایدار مطرح می‌کند که بر اساس آن، سنت‌های الهی دست‌خوش تغییر و تبدیل نمی‌شوند.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن تأکید کرد: تفاوت الهیات قدرت در قرآن با نگرش سکولاریستی و لیبرالیستی، در همین نوع نگاه به سرنوشت قدرت‌ها و نقش سنت‌های الهی آشکار می‌شود.

• مقاومت بر ربوبیت خدا؛ شرط بهره‌مندی از نصرت الهی

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با اشاره به آیه شریفه ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا﴾ گفت: بهره‌مندی از نصرت الهی به مقاومت و استقامت وابسته است؛ اما این مقاومت باید بر پایه پذیرش ربوبیت خداوند شکل بگیرد.

قرآن نمی‌گوید تنها کسانی که نام خدا را بر زبان می‌آورند از این وعده برخوردار می‌شوند؛ بلکه از کسانی سخن می‌گوید که می‌گویند: «پروردگار ما خداست» و سپس بر این باور استقامت می‌کنند.

این استاد حوزه و دانشگاه توضیح داد: پذیرش ربوبیت خدا به این معناست که انسان، نظام تربیتی فردی و اجتماعی، قوانین و شیوه اداره زندگی خود را با هدایت الهی هماهنگ کند و در این مسیر پایدار بماند.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن تصریح کرد: مقاومت مورد نظر در این چارچوب، صرفاً پایداری در یک رویارویی مقطعی نیست؛ بلکه استمرار در پذیرش حاکمیت و ربوبیت خداوند در عرصه‌های مختلف زندگی است.

• معیار تمایز میان ایمان ظاهری و نظام الهی

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با اشاره به گفت‌وگویی که به‌گفته خود، با یکی از علمای وهابی داشته است، اظهار کرد: در آن گفت‌وگو بر این نکته تأکید کرده که مسئله تنها عبودیت ظاهری نیست؛ بلکه باید دید، ربوبیت در نظام زندگی و تصمیم‌گیری انسان و جامعه به چه کسی واگذار شده است. عبودیت باید بر ربوبیت استوار باشد و اگر انسان در ظاهر به عبادت بپردازد؛ اما در اداره زندگی و نظام اجتماعی خود از الگوهای سلطه‌گر پیروی کند، این مسئله نیازمند بررسی جدی است.

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به وضعیت عربستان سعودی در نسبت با قدرت‌های بین‌المللی گفت: یکی از پرسش‌های اساسی این است که با وجود انجام مناسک دینی، نظام تصمیم‌گیری و وابستگی‌های سیاسی و اجتماعی یک کشور بر چه مبنایی شکل گرفته است. این تمایز، یکی از مبانی اصلی تفاوت الهیات قدرت در قرآن با اندیشه لیبرالیستی و سکولاریستی است.

• افزایش ایمان در برابر قدرت ظاهری دشمن

وی با اشاره به آیه ۲۲ سوره احزاب، به واکنش مؤمنان در برابر اجتماع نیروهای دشمن پرداخت و گفت: در آن مقطع، گروه‌های مختلف با قدرت و امکانات خود در برابر جامعه اسلامی گرد آمدند؛ اما مؤمنان به‌جای گرفتارشدن در تزلزل، این وضعیت را در چارچوب وعده الهی تحلیل کردند.

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، به عبارت قرآنی ﴿هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ﴾ اشاره کرد و افزود: آنان در برابر قدرت ظاهری دشمن گفتند: این همان چیزی است که خدا و پیامبرش وعده داده‌اند و این مواجهه، نه‌تنها ایمان آنان را کاهش نداد؛ بلکه بر ایمان و تسلیمشان افزود.

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به ادامه آیه، «وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا»، اظهار کرد: در این نمونه قرآنی، مؤمنان در کنار ارزیابی توان مادی دشمن، به قدرت الهی نیز توجه داشتند؛ قدرتی که در محاسبات آنان جایگاهی اساسی داشت.

• قدرت در قرآن؛ منظومه‌ای از ظرفیت‌های مادی و معنوی

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، این نمونه را گواهی بر نقش ایمان و معرفت در مواجهه با تهدیدهای بزرگ دانست و گفت: اگر بخواهیم قدرت را در الهیات قرآن و اندیشه اسلامی بررسی کنیم، باید آن را منظومه‌ای از ابزارها و ظرفیت‌های مادی و معنوی بدانیم که در شکل‌گیری قدرت در عالم خارج نقش دارند.

وی افزود: غفلت از هر یک از این دو بُعد، تحلیل قدرت را ناقص می‌کند؛ از این‌رو، جامعه اسلامی باید هم در عرصه‌های مادی و هم در عرصه‌های معنوی، برای تقویت توان خود اقدام کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم، با استناد به آیه شریفه ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ﴾ اظهار کرد: فرمان قرآن به آماده‌سازی هر میزان از توان و قدرت، مفهومی عام دارد و نباید آن را تنها به یک عرصه محدود کرد. بر اساس این برداشت، جامعه اسلامی موظف است تا حد توان، قدرت خود را در ابعاد گوناگون افزایش دهد؛ ابعاد مادی و نظامی در کنار ظرفیت‌های معنوی و اجتماعی قرار می‌گیرند و هر یک بخشی از منظومه قدرت را تشکیل می‌دهند.

این استاد حوزه و دانشگاه خاطرنشان کرد: تأکید جداگانه بر آمادگی نظامی در ادامه آیه نیز نشان می‌دهد که این بُعد، در کنار اصل عام تقویت قدرت مطرح شده است و اهمیت ویژه‌ای دارد.

• بیانات رهبر معظم انقلاب در چارچوب الهیات قدرت قرآن

وی گزاره مربوط به قدرت اول‌بودن جمهوری اسلامی ایران در محاسبات الهی در کلام رهبرمعظم انقلاب را برخاسته از مبانی قرآنی دانست و گفت: آیات قرآن، چارچوبی برای فهم این بیان فراهم می‌کنند که ممکن است ایران در محاسبات صرفاً مادی رتبه‌ای پایین‌تر از برخی قدرت‌های جهانی داشته باشد؛ اما در محاسبات الهی، به‌دلیل برخورداری از مؤلفه‌های معنوی و اعتقادی، جایگاهی متفاوت پیدا کند.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن ادامه، با اشاره به تعبیر نقل‌شده از شهید ابومهدی المهندس رحمه‌الله درباره آینده تقابل ایران و آمریکا، گفت: این تعبیر را نباید صرفاً عبارتی احساسی دانست؛ بلکه می‌توان آن را در چارچوب مضامین الهیات قرآن و اعتقاد به نقش سنت‌های الهی در تحولات قدرت بررسی کرد.

• از رنسانس تا امروز

این استاد حوزه و دانشگاه در ادامه به تحولات فکری غرب از دوران رنسانس اشاره و اظهار کرد: در تاریخ اندیشه غرب، با وجود مشکلات و انحرافاتی که پیش‌تر نیز در برخی برداشت‌های دینی وجود داشته، به‌تدریج جریان‌های مادی‌گرا و علم‌گراییِ جدا از وحی تقویت شدند و جایگاه معنویت و وحی در تبیین جهان تضعیف شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم افزود: در این روند، جوامع غربی بیش از پیش به قدرت مادی اتکا کردند و برای پاسخ‌گویی به نیازهای معنوی انسان نیز صورت‌هایی از معنویت را در چارچوب مادی‌گرایی پدید آوردند.

وی با بیان اینکه آمریکا و جهان غرب از قدرت مادی برخوردارند، تأکید کرد: در تحلیل مبتنی بر الهیات قرآن، قدرت مادی به‌تنهایی تضمین‌کننده ماندگاری و پیروزی نیست و باید نقش ایمان، معنویت و سنت‌های الهی را نیز در نظر گرفت.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، با اشاره به تحولات سال‌های اخیر، ابراز امیدواری کرد که با تداوم حضور مردم و تقویت ظرفیت‌های جمهوری اسلامی ایران، زمینه افول سلطه و تحقق وعده‌های الهی فراهم شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین یوسفی‌مقدم در پایان از برگزارکنندگان نشست علمی-تبیینی در خبرگزاری حوزه قدردانی و ابراز امیدواری کرد: مبانی فکری و عملی الهیات قدرت در جامعه بیش از پیش تبیین شود.